

– הגליון השבועי של קהילת מכון –

יגדיל תורה

גליון מספר: 48
פרשת פנחס
העלון מוקדש להצלחת נוחי
בן זהבה ויוסף דורון בן דזי
מאור - 0542390375

שיעור בהנהגה

הרב יעקב דואני / רב במכון יגדיל תורה ומחבר הספר בית חם

בפרשתנו משה רבנו מְצֻוֶּה לעלות אֶל הַר הָעֲבָרִים הַזֶּה ולראות אֶת הָאָרֶץ, ומיד לאחר מכן הקב"ה אומר לו וְרָאִיתָה אֹתָהּ וְנֶאֱסַפְתָּ אֶל עַמֶּיךָ גַּם אָתָּה כַּאֲשֶׁר נֶאֱסַף אַהֲרֹן אָחִיךָ. ומבלי להתעכב, משה, כמנהיג טוב הדואג לעמו מבקש מהקב"ה שימנו לו מחליף – אִישׁ עַל הָעֵדָה. הקב"ה נענה בחיוב לבקשתו ומצווה אותו לקחת את אֶת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן, וְסָמַכְתָּ אֶת יָדְךָ עָלָיו.

כעת מתרחש השינוי המפורסם שמשה רבנו עושה וסומך את שתי ידיו במקום יד אחת כפי שציווה אותו ה׳, ומדגיש הפסוק שדבר זה נעשה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה׳ בְּיַד מֹשֶׁה. ופירש על כך רש"י בעין יפה יותר, ויותר ממה שנצטווה.

שואל הכלי יקר, כיצד משה רבנו הוסיף בציווי ועבר לכאורה על האיסור בל תוסיף?

והוא מתרץ שלא ניתן לומר שמשה שינה שכן נאמר בסוף הדברים שזה נעשה על פי רצון ה׳. לכן הוא מיישב שלמעשה משה רבנו סמך על יהושע רק יד אחת. ומה שנאמר שתי ידים הכוונה לשתי סוגי הנהגות שמסר לו משה רבנו איך להנהיג את העם. הנהגה אחת היא בתורה ובמצוות, והאחרת הנהגה מדינית.

הנהגה בתורה ובמצוות – על הנהגה זו אמר משה וַאֲשֶׁר יוֹצִיאֵם וַאֲשֶׁר יְבִיאֵם, משמע בעל כורחם, ומצינו לשון של יציאה וביאה בדבר הלכה, כמו שאמר משה (דברים לא ב): לֹא אוּכַל עוֹד לָצֵאת וְלָבוֹא, ופירש שם רש"י שהכוונה בדבר הלכה. הנהגה זו צריכה להיות תקפה בלי פשרות שכן "כי אין שייך בזה לומר שמאל דוחה וימין מקרבת כי חלק גבוה מי יתיר?!" ועל הנהגה זו נאמר ׳שתי ידים׳ שכן בכל כוחו צריך להדריכם בזה.

הנהגה מדינית – היא הנהגה לתיקון המצב, ועל זה נאמר אֲשֶׁר יֵצֵא לִפְנֵיהֶם וַאֲשֶׁר יָבֹא לִפְנֵיהֶם, משמע בנחת ולא בכפיה, ועל זה סמך ׳יד אחת׳ בלבד לומר שבגלל שזה עם קשה עורף צריך ללכת איתם בהנהגה של שמאל דוחה וימין מקרבת. המנהיג צריך לבוא ולצאת לפניהם והם ילכו אחריו מעצמם ולא כאדם שמחזיקים בידו ולוקחים אותו בכח.

>> המשך הדבר תורה בעמוד האחרון<<

דברים במחשבה
שבירת רצף

פתרון החידה הקודמת
נתינת מתנה קודם התפילה

החידה השבועית
נתינת צדקה בתפילה

מעשהו של פנחס- לשבור את הרצף

הרב אמיר אזולאי/ רב במכון יגדיל תורה מחבר הספר על שלושה דברים

כבר בסופה של הפרשה הקודמת נחשפנו מעט למצב הרוחני - לאומי הרעוע והעצוב ששרר בקרב עמ"י בנקודת הזמן בו מופיעה פרשתנו. עם ישראל נחשף אל בנות מואב ואל התרבות האלילית שהן הביאו עמן, ומתחיל לשקוע בה. למען האמת השיקוע בחטאים הללו, אינו פסח אף על חלק מנשיאי העם, כדוגמת "זימרי בן סלוא" נשיא שבט שמעון, שבכבודו ובעצמו הציג את השפל התרבותי והרוחני הנ"ל באמצעות מעשה פומבי, לעיני כל ישראל.

מנגד, עומדים אנשים אשר לח הקדושה לא סר מליבם, ומרגישים באופן עוצמתי ונוכח שהמציאות הזו איננה יכולה להמשך עוד. וכפי שמתאר המדרש (במדבר רבה, כ', כד') את בכייתם הנוראה של קדושי העם לנוכח המציאות הנוראה.

מתוך התחושות הקשות הללו קם פנחס ומחליט לעשות מעשה שיזעזע את כל שכבותיו של העם, יעצור את המצב העגום וישכך מעט את כעס השכינה שהתבטא בפועל במגפה נוראית: "וַ֠יָּבֹא אַחַ֨ר אִֽישׁ־יִשְׂרָאֵ֜ל אֶל־הַקֻּבָּ֗ה וַיִּדְקֹר֙ אֶת־שְׁנֵיהֶ֔ם אֵ֚ת אִ֣ישׁ יִשְׂרָאֵ֔ל וְאֶת־הָאִשָּׁ֖ה אֶל־קֳבָתָ֑הּ" (במדבר, כה', ח')

אכן פנחס הצליח במטרתו העליונה וזכה להבטחה גדולה מאין כמותה - "וְהָ֤יְתָה לּוֹ֙ וּלְזַרְע֣וֹ אַחֲרָ֔יו בְּרִ֖ית כְּהֻנַּ֣ת עוֹלָ֑ם תַּ֗חַת אֲשֶׁ֤ר קִנֵּא֙ לֵֽאלֹהָ֔יו וַיְכַפֵּ֖ר עַל־בְּנֵ֥י יִשְׂרָאֵֽל" (במדבר כה' , יג').

אלא שכעת צריכים אנו לשאול ולברר מדוע זכה פנחס דווקא לכהונה? מהם קווי האופי הכהניים אשר נשקפים ממעשהו של פנחס?

למען האמת השאלה היא אף חריפה יותר. המשנה במסכת אבות מציגה את דמותו של אהרון, הכהן הראשון, שמן הסתם מדמותו נשקפים קווי אופי הנדרשים על מנת לשמש בכהונה- "אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה". ניתן לראות שחסד גדול מעטר את דמותו של אהרון הכהן, ולאור זאת נראה שזוהי תכונת האופי הנדרשת מהכהן הגדול- חסד. אלא שלכאורה ממעשהו של פנחס נשקפת תכונה הפוכה לחלוטין- דין. כיצד א"כ קיבל פנחס במתנת שמים תפקיד שלכאורה אינו תואם אל מידותיו?!

על מנת לענות על השאלות הללו צריכים אנו להבין מעט את הנטייה הנפשית העמוקה השורה בנפש הכהן. המהר"ל מפראג בחידושי אגדות, (מסכת סנהדרין דף קיג:), מבאר עפ"י דברי הגמרא במסכת תענית את טבע נפשם של הכהנים. זו לשונו בקצרה:

וכמו שאמרו גבי ת"ח (תענית ד'.) דאי חזית ת"ח דרתח אורייתא דקמרתחא ולפיכך הכהנים רתחנים היו

תפקידם של הכהנים בעולמנו הוא להעמיד את הקדושה ולהחיל אותה על כל מרחבי המציאות. לשם כך ניטעה בתוככי נפשם של הכהנים "אש קודש" בוערת, רתחא דאורייתא חזקה ועוצמתית שמטרתה לדחוף את הכהנים לעבר השלמת תפקידם. במילים אחרות, הכהנים חפצים בכל מאודם לקדש את העולם ולהפוך אותו למקום טהור וטוב יותר, עפ"י אמות המוסר התורניות-אלוקיות. אש הקודש שניטעה בקירבם מסייעת להם שמטרתם הבוערת לא תצטנן ע"י מפגש עם החומריות הרבה המצוייה בעולם.

אפשר לומר שנטיה זו היא נטיה לחסד במובנו הטהור ביותר, שהרי כל מעייניהם נתונים להשלמת העולם ולעשייה חיובית שמטרתה להטיב עם העולם כולו, ע"י קידושו המלא.

מקובל לחשוב ש"אדם בעל חסד" פירושו אדם נינוח שחפץ בהטבת הבריות בדרכי שלום ורעות כדוגמתו של אהרון הכהן. אלא שלמען האמת יש לבאר שמידת החסד היא עמוקה ויסודית יותר. כאמור יסודה של מידת החסד היא הרצון הפנימי שיהיה טוב לכלל, וקידום העולם בפועל אל עבר מטרה זו.

אלא שישנם שני אופני פעולה המובילים לכך:

הדרך הראשונה היא זו המשתקפת בדמותו של אהרון הכהן. היא מעמידה את הקדושה בעולם בדרכי שלום וחסד וברכות

ועדינות מיוחדת. גישה זו נובעת מתוך הבנה עמוקה בנפש האדם מישראל, המשכילה שהאדם הוא טוב מיסודו וכפי שכותב הרב קוק זצ"ל (אורות ישראל א', ד') "כנסת ישראל בעומק נפשה אינה מחולקת מהאלוקות כלל". בכל אחד מישראל שורה האלוקות והטוב המוחלט.

אלא שלעיתים רבות הטוב הזה אינו מתגלה בקרב האדם או הציבור בפועל אלא בכח בלבד. הוא נשאר גנוז בעמקי הנפש. לשם כך ישנו צורך לגלות אותו באופן חיצוני. דרך הפעולה הראשונה של הכהנים היא לעורר אותו בצורה עדינה וענוגה שמטרתה לדלות מעמקי הנפש את התכונות הטבעיות והטובות הגנוזות בה ע"י פעולות עדינות ושלוות שמובילות אל מקום טהור יותר. זו הייתה דרך הפעולה החיובית שהשתקפה מדמותו של אהרון- דרכי שלום.

אלא שלעיתים דרך פעולה שכזו איננה מספיקה. לפעמים ישנו מצב של קשיות עורף שא"א לרפא בדרכי שלום בלבד. קשיות עורף פירושה דביקות בדפוסי חשיבה והתנהגות חומרניים ומגושמים, שאינה משאירה מקום לתשובה והתקדמות. במצב שכזה לא תועיל דרך הפעולה הראשונה, שכן דרכי שלום רכים ונעימים לא יצליחו להסב את תשומת ליבו של קשה העורף.

מתוך כך אנו מגיעים אל דרך הפעולה השניה של הכהנים שאף היא נובעת מתוך החסד העליון השורה בנפשם. הרב אליהו דסלר זצ"ל בספרו מכתב מאליהו (עמ' 64) מסביר שעל מנת לרפא את קשיות העורף ישנו צורך במעשה דרמטי וקיצוני שיעורר את ליבם של הלוקים בחולי זה. ליתר דיוק רק מעשה שכזה יכול לסדוק מעט את מעטה החומריות של אלו ולעורר את ליבם לתשובה שלימה. במציאות שכזו רק זעזוע עמוק יכול לאפשר את הופעת הקודש במציאות ולאפשר לכהנים לממש את החסד העליון השורה בתוך נפשם.

זוהי אפוא דרך הפעולה שנקט בה פנחס. חסד עליון ורצון פנימי שהקדושה תופיע במציאות בצורה שלימה בערו בתוככי נפשו, אלא שלאור התבוננותו במצב העגום, הוא הבין שהעמדת הקדושה ע"י חסד לא תועיל כלל, ולכן הוא בחר לנקוט בדרך פעולה אחרת שתזעזע את העם תבקע את קשיות ערפם, ותשבור את רצף החומריות. נמצא א"כ שקווי האופי הכהני היו חלק מאישיותו של פנחס וזו הסיבה העמוקה לכך שזכה בסופו של דבר לכהונה בפועל.

כידוע, תלמידי חכמים וציבור לומדי התורה הם כהני ה' בעולם. מטרתם להבעיר את אש הקודש במציאות. פנחס מלמדנו שלעיתים רחוקות ישנו צורך גם בדרכי פעולה של זעזוע (כמובן עפ"י אמות המוסר התורניות והחברתיות),על מנת להוביל אל מטרה זו.

שנזכה למלא את שליחותנו ולהופיע את הקדושה במציאות כולה.

נתינת מתנה לחבירו קודם התפילה

הרב מאור תורג'מן / יו"ר מכון יגדיל תורה

בשבוע שעבר עסקנו בנושא אמירת שלום קודם התפילה, והיום נמשיך בסייעתא דשמייא בדין נתינת מתנה קודם התפילה, ודינים נוספים:

בטעם האיסור לומר דוקא שלום:

המ"ב (יא) כתב שהטעם הוא מפני שאין ראוי להזכיר שמו של הקב"ה על האדם ולכבדו- קודם שמכבד להקב"ה. ואם אומר בלשון לע"ז יש לעיין. אך מ"מ כתב שמסתבר שאם אומר הרחום ירחמך או החנון יחננך וכדומה- מותר מכיון שמברכו בשמו של הקדוש ברוך הוא.

במה מדובר בשו"ע שהוצרך לראות עסק:

המ"ב (יב) ביאר שמדובר שהוצרך ללכת דרך חצירו של חבירו בראיית איזה עסק, ואגב זה הולך לפתחו לומר לו צפרא דמרי טב, אבל לומר שלום אף בכה"ג אסור. ובבה"ל הביא שהגר"א והב"ח משמע שאסור גם בכה"ג. עוד כתב המ"ב שכתב השו"ע לראות איזה עסק הכוונה דוקא לראות, אבל להתעסק ממש אסור קודם התפלה.

בעניין איסור כריעה:

המ"ב (יג) על דברי השו"ע שכתב שיש אומרים שאיסור כריעה אסור אפילו בלא משכים לפתחו כתב שכן יש להורות.

כשהתחיל הברכות:

לדעת היש אומרים השו"ע כתב שאין לחוש. המ"ב (יד) כתב שאז מותר לכרוע כשאין משכים לפתחו אבל במשכים לפתחו בין לכרוע או נתינת שלום אפילו התחיל בברכות אסור.

ולדעת היש אומרים השלישית שגם במוצא את חבירו יאמר לו רק צפרא דמרי טב:

המ"ב (טו) כתב שאפילו אם רגיל ליתן לו שלום - לא יתן שלום. המ"ב (טז) ביאר שאף שמדינא מותר לומר שלום כשאינו משכים לפתחו, מ"מ נהגו קדמונינו להחמיר בזה כדי לעשות לעצמו היכר, אך אם התחיל הברכות אין לחוש כ"כ ומותר ליתן שלום.

וכל זה לפתוח לומר לחבירו שלום אבל כשחבירו שואל בשלומו מותר להשיב בכל ענין (וכן כתב בהלכה ברורה קפ), וכ"ש דמי שכבר התפלל מותר להשכים לפתחו של חבירו שלא התפלל ליתן לו שלום אף על פי שיצטרך להשיבו.

וכן כתב הילקוט יוסף (פט כ) שהפוגש את חבירו בדרך או בבית הכנסת מותר מן הדין להקדים לו שלום, אך טוב להחמיר אף בזה שלא יקדים לו שלום, אלא יאמר לו בוקר טוב או צפרא דמרי טב, ואם פגש בחברו בדרכו אחר שבירך חלק מברכות השחר מותר לומר לו שלום אפילו לכתחילה ואין צריך להחמיר בזה כלל.

לשלוח מתנה קודם שיתפלל: הכף החיים (יד) כתב שכשם שאסור לומר לשום לחברו קודם שיתפלל כך אסור לשלוח מתנה לחברו קודם שיתפלל. ואדם החוזר לביתו ובניו הקטנים מבקשים לקבל המתנות שהביא עמו מחוץ לארץ יש להקל בזה אף שהוא והם קודם התפילה (הלכה ברורה ס"ק קפו).

נישוק ילדיו קודם התפילה ההלכה ברורה (קפו) כתב שלא יעשה כן וכ"ש שאין לעשות כן בבית הכנסת.

ללוות את אביו לשדה התעופה: הילקוט יוסף (פט כג) כתב שמותר לצאת לשדה התעופה קודם התפילה כדי להפרד מאביו או רבו היוצאים לארץ האחרת אך לא יפרד מהם בלשון שלום אלא בלשונות אחרים כגו נסיעה טובה וכ"ש שמותר כשמלוה אותו לדרך ואם חברו עומד לצאת לדרך רחוקה בבוקר השכם וכבר הגיע זמן תפילה אסור לחברו שעדין לא התפלל להשכים לביתו להפרד ממנו ולברו בברכת נסעה טובה אבל מותר ללכת לבית חברו קודם התפפילה ולהמתין לו עד שיצא מביתו כדי ללוותו לדרכו בנסיעתו שיש בזה משום גמילות חסדים.

שאלת השבוע

האם יש חובה לתת צדקה קודם תפילת שחרית מנחה וערבית

ר' מנחם כהן—זכה בשובר לרכישה בקורסים של 100 ש"ח

את הפתרונות יש לשלוח למייל או לוואטסאפ של המכון עד יום רביעי

myagdiltora@gmail.com / 0542390375

מזל"ט ואיחולים

העלון מוקדש לרפואת חנה אזולאי בת סוליקה

ולעילוי נשמת מסעוד בן עיישה ושרה בת חנה

ודוד רחמים בין עישא ואברהם ז"ל

ניתן לשלוח מזל"ט או איחולי ברכה למייל או לוואטסאפ של המכון עד יום חמישי.

>> המשך הדבר תורה מעמוד השער >>

רואים אנו מכאן יסודות גדולים בחינוך. בעניינים שקשורים לתורה ולמצוות אין אפשרות למתן אפשרות לעבור עליהם נגד רצון ה', אומנם בהנהגה מדינית או בהנהגת הבית בנושאי חינוך בדברים שלאו דווקא סותרים את התורה צריך ללכת בנחת, בלשון רכה. זוהי דרך החינוך הראויה לעם קשה עורף.

שבת שלום!